Cambridge Assessment International Education

Syllabus

Cambridge O Level

For centres in Mauritius

Sanskrit 3216

Use this syllabus for exams in 2022, 2023 and 2024.
Exams are available in the November series.

Version 1

Cambridge Pathway

Changes to the syllabus for 2022, 2023 and 2024

The latest syllabus is version 1, published September 2019.

There are no significant changes which affect teaching.

Copyright © UCLES September 2019

Cambridge Assessment International Education is part of the Cambridge Assessment Group. Cambridge Assessment is the brand name of the University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which itself is a department of the University of Cambridge.

UCLES retains the copyright on all its publications. Registered centres are permitted to copy material from this booklet for their own internal use. However, we cannot give permission to centres to photocopy any material that is acknowledged to a third party even for internal use within a centre.

Contents

1. Introduction 2
   1.1 Why choose Cambridge International?
   1.2 Why choose Cambridge O Level?
   1.3 Why choose Cambridge O Level Languages?

2. Teacher support 5
   2.1 Support materials
   2.2 Training

3. Syllabus overview 6
   3.1 Scheme of assessment summary
   3.2 Availability
   3.3 Combining this with other syllabuses
   3.4 Syllabus aims and assessment objectives
   3.5 Description of papers

4. Other information 59

1. Introduction

1.1 Why choose Cambridge International?

Cambridge International prepares school students for life, helping them develop an informed curiosity and a lasting passion for learning. We are part of the University of Cambridge.

Our Cambridge Pathway gives students a clear path for educational success from age 5 to 19. Schools can shape the curriculum around how they want students to learn – with a wide range of subjects and flexible ways to offer them. It helps students discover new abilities and a wider world, and gives them the skills they need for life, so they can achieve at school, university and work.

Our programmes and qualifications set the global standard for international education. They are created by subject experts, rooted in academic rigour and reflect the latest educational research. They provide a strong platform for students to progress from one stage to the next, and are well supported by teaching and learning resources.

Every year, nearly a million Cambridge learners from 10 000 schools in 160 countries prepare for their future with the Cambridge Pathway.

Cambridge learners

Our mission is to provide educational benefit through provision of international programmes and qualifications for school education and to be the world leader in this field. Together with schools, we develop Cambridge learners who are:

- **confident** in working with information and ideas – their own and those of others
- **responsible** for themselves, responsive to and respectful of others
- **reflective** as learners, developing their ability to learn
- **innovative** and equipped for new and future challenges
- **engaged** intellectually and socially, ready to make a difference.

Recognition

Our expertise in curriculum, teaching and learning, and assessment is the basis for the recognition of our programmes and qualifications around the world.

Cambridge O Level is internationally recognised by schools, universities and employers as equivalent in demand to Cambridge IGCSE™ (International General Certificate of Secondary Education). There are over 700 000 entries a year in nearly 70 countries. Learn more at **www.cambridgeinternational.org/recognition**

Cambridge Assessment International Education is an education organisation and politically neutral. The content of this syllabus, examination papers and associated materials do not endorse any political view. We endeavour to treat all aspects of the exam process neutrally.

Support for teachers

A wide range of materials and resources is available to support teachers and learners in Cambridge schools. Resources suit a variety of teaching methods in different international contexts. Through subject discussion forums and training, teachers can access the expert advice they need for teaching our qualifications. More details can be found in Section 2 of this syllabus and at **www.cambridgeinternational.org/teachers**

Quality management

Cambridge International is committed to providing exceptional quality. In line with this commitment, our quality management system for the provision of international qualifications and education programmes for students aged 5 to 19 is independently certified as meeting the internationally recognised standard, ISO 9001:2015. Learn more at **www.cambridgeinternational.org/ISO9001**

1.2 Why choose Cambridge O Level?

Cambridge O Level is typically for 14 to 16 year olds and is an internationally recognised qualification. It has been designed especially for an international market and is sensitive to the needs of different countries. Cambridge O Level is designed for learners whose first language may not be English, and this is acknowledged throughout the examination process.

Our aim is to balance knowledge, understanding and skills in our programmes and qualifications to enable students to become effective learners and to provide a solid foundation for their continuing educational journey.

Through our professional development courses and our support materials for Cambridge O Levels, we provide the tools to enable teachers to prepare students to the best of their ability and work with us in the pursuit of excellence in education.

Cambridge O Levels are considered to be an excellent preparation for Cambridge International AS & A Levels, the Cambridge AICE (Advanced International Certificate of Education) Diploma, Cambridge Pre-U, and other education programmes, such as the US Advanced Placement program and the International Baccalaureate Diploma programme. Learn more about Cambridge O Levels at **www.cambridgeinternational.org/olevel**

Guided learning hours

Cambridge O Level syllabuses are designed on the assumption that learners have about 130 guided learning hours per subject over the duration of the course, but this is for guidance only. The number of hours required to gain the qualification may vary according to local curricular practice and the students' prior experience of the subject.

1.3 Why choose Cambridge O Level Languages?

Cambridge O Level Language and Literature qualifications are accepted by universities and employers as proof of knowledge and understanding of a language. Successful candidates gain lifelong skills including:

- the ability to communicate clearly, accurately and effectively in writing
- the ability to use a wide range of vocabulary, and correct grammar, spelling and punctuation
- a personal style and an awareness of the audience being addressed.

Candidates are also encouraged to read widely, both for their own enjoyment and to further their awareness of the ways in which the language can be used. Cambridge O Level Language qualifications also develop more general analysis and communication skills such as synthesis, inference, and the ability to order facts and present opinions effectively.

Prior learning

We recommend that candidates who are beginning one of these courses should have previously studied the relevant language for 2–3 years.

Progression

Cambridge O Level Certificates are general qualifications that enable candidates to progress either directly to employment, or to proceed to further qualifications.

2. Teacher support

2.1 Support materials

We offer a wide range of practical and innovative support to help teachers plan and deliver our programmes and qualifications confidently.

For teachers at registered Cambridge schools a range of additional support materials for specific syllabuses is available online from the School Support Hub. Go to **www.cambridgeinternational.org/support** (username and password required). If you do not have access, speak to the School Support coordinator at your school.

Please see the syllabus materials DVD for access to resources.

2.2 Training

We offer a range of support activities for teachers to ensure they have the relevant knowledge and skills to deliver our qualifications.

3. Syllabus overview

3.1 Scheme of assessment summary

All candidates take Paper 1 and Paper 2. Candidates will be eligible for grades A* to E.

Paper 1 Translation and Set texts **(2 hours)**

Question 1 – 25 marks
Translation from a prescribed text from Sanskrit into English.

Question 2 – 20 marks
Transliteration of an unseen passage.

Question 3 – 15 marks
Comprehension questions on an unseen passage in Sanskrit.

Question 4 – 40 marks
Comprehension questions on adapted extracts from the Rāmāyana and the Mahābhārata.

Total marks: 100
Weighting: 50% of total marks

Paper 2 Translation of Set texts and Panini Grammar **(2 hours)**

Question 1 – 20 marks
Translation of an unseen piece of prose from Sanskrit into English.

Question 2 – 20 marks
Translation of verses from the Bhagavad Gita into English.

Question 3 – 20 marks
Comprehension questions on Pancatantra set texts.

Question 4 – 40 marks
Questions on Māheśvara sūtras and Uccāraṇa sūtras and Panini Grammar.

Total marks: 100
Weighting: 50% of total marks

3.2 Availability

This syllabus is examined in the November examination series.

This syllabus is available to private candidates.

It is available in Mauritius only.

3.3 Combining this with other syllabuses

Candidates can combine this syllabus in an examination series with any other Cambridge International syllabus, except:

- syllabuses with the same title at the same level.

3.4 Syllabus aims and assessment objectives

3.4.1 Syllabus aims

The aims of the syllabus are to:

- enable candidates to develop accurate written language.
- encourage candidates to read and understand the prescribed religious and literary works in Sanskrit.
- enable candidates to appreciate and understand important issues in the prescribed texts.
- develop in candidates, at an appropriate level, a competence in the language.
- enable candidates to understand what they read and respond appropriately.

3.4.2 Assessment objectives

Candidates will be assessed on their ability to:

AO1 comprehend, appreciate and translate stanzas and adapted/glossed passages from the prescribed texts.

AO2 transliterate and translate from Sanskrit into English both seen and unseen passages and respond to comprehension questions on the above.

AO3 demonstrate an understanding and application of the basic rules of formal grammar.

A description of each assessment objective is as follows:

AO1 comprehend, appreciate and translate stanzas and adapted/glossed passages from the prescribed texts

Students should be able to:

Locate and abstract information.
Translate phrases or whole passages into English.
Demonstrate an understanding of the grammar.
Speak of the context in which a passage is found for prepared texts.
Use the standard Devanagari and transliterated Sanskrit scripts.

AO2 transliterate and translate from Sanskrit into English both seen and unseen passages and respond to comprehension questions on the above.

Students should be able to:

Transliterate and translate by demonstrating an understanding of the seen and unseen passages.
Decline words.
Conjugate verbs.
Make proper use of cases.
Use svara sandhi.
List the Māheśvara Sūtra.
Explain the Uccāraṇa Sūtra.

AO3 Demonstrate an understanding and application of the basic rules of formal grammar.

For detailed requirements, see Paper 2, Question 4 below.

3.5 Description of papers

The question papers will be set in Sanskrit and English as appropriate.

3.5.1 Paper 1

Question 1 (25 marks)
Translation of a seen passage (Rāmāyana or Mahābhārata) from Sanskrit into English.

Candidates will be required to translate approximately six sentences (with a maximum of 25 units) from either the Rāmāyana or the Mahābhārata. Details of the prescribed texts are set out at 6.5.3.

Question 2 (20 marks)
Transliteration of an unseen passage.

Candidates will be required to transliterate six-eight adapted sentences (with 20 units).

Question 3 (15 marks)
Reading Comprehension questions on an unseen passage in Sanskrit.

Candidates will answer three comprehension questions. The questions will be set in Sanskrit.

Question 4 (40 marks)
Comprehension questions will be set on two adapted extracts from the Rāmāyana and the Mahābhārata.

Five questions will be set under each extract and will carry four marks each. Details of the prescribed texts are set out at 6.5.3.

3.5.2 Paper 2

Question 1 (20 marks)

Translation of an unseen piece of prose from Sanskrit into English.

Candidates will be required to translate six lines of adapted Sanskrit prose. Words which are unlikely to be known will be glossed.

Question 2 (20 marks)

Translation of verses from the Bhagavad Gita into English.

Candidates will be required to translate four verses. Candidates will study forty verses. Details of the prescribed texts are set out at 6.5.3.

Question 3 (20 marks)

Comprehension questions on Pancatantra set texts.

Candidates will answer five questions on passages from the selected stories of the Pancatantra. Details of the prescribed texts are given below.

Question 4 (40 marks)

Questions on Māheśvara sūtras and Uccāraṇa sūtras and Panini Grammar**.**

Candidates will answer questions on formal grammar.
Details of the Sūtras are given on p. 69–70.

(a) Declensions (**9 marks**)
Candidates will be required to decline:
'asmad, yuṣmad' in all 3 numbers
'tat' in all 3 genders and all 3 numbers
'bālaka, muni' in all 3 numbers
'bālikā, mati' in all 3 numbers
'phala' in all 3 numbers

(b) Conjugation in 3 numbers and 3 persons. (**6 marks**)
Candidates will be required to conjugate:
Laṭ, Lṛṭ, Lan
bhū, gạṃ, as, dṛś, kṛ, pib, gay, vad, khel.

(c) The principal uses of cases. (**5 marks**)
Candidates may use English to explain the grammatical rules.

(d) Svara Sandhi (**5 marks**)
Candidates will be required to define the rules by giving examples.

(e) Māheśvara and Uccāraṇa sūtras (**15 marks**)
Candidates will be required to:
Write the sūtras to which particular letters belong
Explain the Uccāraṇa sūtras

3.5.3 Prescribed texts

Rāmāyana

For Paper 1, candidates will study the following five adapted stories:

•	Lesson 1	Birth of Rāma and his brothers	11 sentences
•	Lesson 2	Rāma goes into exile	9 sentences
•	Lesson 3	The meeting of Rāma and Bhārata	11 sentences
•	Lesson 4	Frienship between Rāma and Sugrīva	8 sentences
•	Lesson 5	Valiance of Hanuman	12 sentences

Mahābhārata

For Paper 1, candidates will study the following five adapted stories:

•	Lesson 1	The Kauravas are born	14 sentences
•	Lesson 2	Bhīma eats poison	12 sentences
•	Lesson 3	Bhīma regains consciousness	7 sentences
•	Lesson 4	Ekalavya's gift	20 sentences
•	Lesson 5	Draupadi is protected by Kṛṣṇa	13 sentences

Bhagavad Gita

Recommended edition: *Bhagavad Gīta Bhāsya*, of *Śri Śankarācārya* with text and English translation by Dr A G Krishna Warrier (1983) Sri Ramkrishna Math, Madras 600004, India.

For Paper 2, candidates will study the following verses:
1.1,1.27,1.35, 2.3, 2.7, 2.22, 2.27, 2.31, 2.47, 3.5,3.19,4.7,4.8,13.28,14.24,16.1,16.2,16.3,18.11 and 18.47

Pancatantra

For Paper 2, candidates will study the following five adapted stories:

- Mitrabhedā Tantram. Katha 13 Kambugrīva-kacchapa Kathā
- Mitrasamprapti Tantram. Kathā 3 śabara-śūkara-Kathā
- Kākolūkīya Tantram. Kathā 5 Brāhmaṇa-sarpa-Kathā
- Lubdhapranāśa-Tantram. Kathā 1 Vānara-makara-kanthā
- Aparikṣita kākaram Tantram. Kathā 2 Brahmaṇī-nakula-Kathā

Candidates will be required to study all the above passages.

Five stories adapted from Rāmāyana of Vālmīkī

Lesson 1

Rāmādi Jātāḥ – Birth of Rāma and his brothers

1. Ayōdhyā nāma bhuvana viśrutaṃ nagaram.
2. Tasya rājā daśarathaḥ āsīt.
3. Daśarathasya tisraḥ bhāryāḥ āsan - kausalyā, sumitrā kaikēyī ca.
4. Kausalyā kaikēyī ca ēkam ēkaṃ putram ajanayatām - rāmaḥ bharataḥ ca.
5. Sumitrā tu dvau sutau ajanayat - lakṣmaṇaḥ śatrudhnaḥ ca.
6. Ēkadā muniḥ viśvāmitraḥ ayōdhyām āgatya svayajñasya rakṣaṇārthaṃ, nṛpaṃ, rāmasya sāhāyyaṃ yācitavān.
7. Rāmaḥ lakṣmaṇaḥ ca muninā saha agacchatām.
8. Rāmaḥ tāḍakā nāma rākṣasīṃ, anyān rākṣasān ca hatvā munēḥ yajñaṃ arakṣat.
9. Tadanantaraṃ rāmaḥ lakṣmaṇaḥ ca viśvāmitrēṇa saha sītāyāḥ svayaṃvarasya utsavē mithilāṃ agacchatām.
10. Mārgē rāma-pādasya sparśāt ahalyā śilārūpaṃ tyaktvā svarūpaṃ prāptavatī.
11. Gurōḥ ājñayā śivadhanuḥ bhagnaṃ kṛtvā rāmaḥ sītāyāḥ pāṇiṃ svīkṛtavān.

Lesson 2

Rāma Vanagaman – Rāma goes into exile

1. Rājā daśarathaḥ sarvaguṇaiḥ upētaṃ rāmaṃ rājyābhiṣēkaṃ kartum aicchat.
2. Rājñaḥ icchā jñātvā sarvē janāḥ atīva prasannāḥ abhavan.
3. Paraṃ rāmasya abhiṣēkasambhāraṃ dṛṣṭvā mantharā kiñcit api na prasīdati sma .
4. Sā śīghrēṇa kaikēyāḥ samīpē gatā.
5. Mantharā kaikēyīṃ avadat datharathēna pūrva dattān varān yāca iti.
6. Kaikēyī api ēvaṃ akarōt.
7. Īdṛśaṃ rāmēṇa caturdaśa varṣāṇāṃ vanavāsaṃ prāptaṃ.
8. Ataḥ rāmaḥ tu pituḥ ājñāṃ pālanārthaṃ snēhāt vanaṃ gacchati sma.
9. Bharataḥ tu tasya pādukē nyāsakṛtvā rājyam akarōt.

Lesson 3

Rāma Bharat-Milāpa – The meeting of Rāma and Bharata

1. Rāmasya viyōgāt rājā daśarathaḥ sva-prāṇān tyapati sma.
2. Tasmin kālē bharataḥ prāsādē nābhavatē.
3. Saḥ sva-mātula-gṛhē āsīt.
4. Yadā saḥ ayōdhyām prati āgacchat tadā saḥ pituḥ matyuṃ rāma-vana-gamanaṃ ca jānāti sma.
5. Bharataḥ sva-mātrē ati akrōśat .
6. Saḥ rājyaṃ tyaktvā śīghram ēva citrakūṭam agacchat.
7. Tatra saḥ rāmaṃ pituḥ svargagatiṃ avadat.
8. Api ca saḥ svabhrātaraṃ punarapi rājya-svīkaraṇārthaṃ savinayēna prārthanāṃ akarōt.
9. Paraṃ rāmaḥ tu bharatasya vinatīṃ na svīkarōti sma.
10. Ataḥ bharataḥ rāmasya pādukē nītvā nagaraṃ prati āgacchat.
11. Saḥ prāsādē na praviśati sma varan nandigrāmē sthitvā caturdaśa varṣāṇāṃ kālaṃ nayati sma.

Lesson 4

Rāma sugrīva-maitrī – Friendship between Rāma and Sugriva

1. Sītāṃ antēṣaṇaṃ kurvantau rāmaḥ lakṣmaṇaḥ ca hanumānaṃ milataḥ sma.
2. Hanumān tau sugrīvasya kandarē anayat .
3. Tatra parasparaṃ militvā rāmaḥ sugrīvaḥ ca svavṛtāntaṃ avadatām.
4. Tataḥ rāmaḥ sugīvaṃ pratyavadat ahaṃ tava śatruṃ haniṣyāmi iti.
5. Mama sampūrṇa-vānara-sēnā sītāyāḥ anvēṣanārtham iti sugrīvaḥ uktavān.
6. Īdṛśaṃ pratijñāṃ kṛtvā rāmasya sugrīvasya ca madhyē agnēḥ purataḥ
7. maitrībhāvaḥ sthāpitaḥ.
8. Tadanantaraṃ rāmaḥ bālinaṃ hatvā sugrīvaṃ tasya rājyaṃ ayacchat.
9. Sugrīvēṇa api sītāyāḥ anvēṣanārthaṃ hanumān prēṣitaḥ.

Lesson 5

Vīra Hanuman – Vīra Hanumān – Valliance Hanuman

1. Vālmīkinā racitaṃ rāmāyaṇasya sundarakāṇḍē vīra-hanumānasya kathā asti.
2. Hanumān, tējasā ca balēna ca sugrīvasya rāmalakṣmaṇayōḥ cāpi samaḥ āsīt.
3. Saḥ balaṃ buddhiśca tējaśca sattvaṃ ca haripuṅgavaḥ viśiṣṭaṃ sarvabhūtēṣu rāmasya priyabhaktaḥ āsīt.
4. Pitṛvacana-paricālanārthaṃ yadā rāmaḥ sītayā saha daṇḍaka-araṇyē avasat tadā rāvaṇēna tasya bhāryā hṛtā.
5. Hanumān rāma-sugrīvayōḥ agnipurataḥ maitriṃ niyōjitaḥ.
6. Tataḥ hanumān sugrīvasya ājñayā śatayōjana-vistīrṇaṃ sāgaraṃ tīrtvā sītāyāḥ
7. anvēṣaṇārthaṃ agacchat.
8. Saḥ Aśōkavāṭikāyāṃ Rāmam Ēva Dhyāyantīṃ Apaśyat.
   Tadanantaraṃ saḥ rāmasya viśiṣṭadūtaṃ bhūtvā rāvaṇasya samakṣē agacchat.
9. Saḥ rāvaṇam avadat rāmāya sītāṃ yaccha iti.
10. Rāvaṇaḥ tu garvitaḥ ataḥ tasya vacanāt kupitaḥ abhavat.
11. Yataḥ hanumān dūtaḥ āsīt ataḥ tasya hananaṃ na yuktam.

Five stories adapted from Rāmāyana of Vālmīkī

Lesson 1

रामादि जाताः – Birth of Rāma and his brothers

1. अयोध्या नाम भुवन विश्रुतं नगरम्।
२. तस्य राजा दशरथः आसीत्।
३. दशरथस्य तिस्रः भार्याः आसन् - कौसल्या, सुमित्रा कैकेयी च।
४. कौसल्या कैकेयी च एकम् एकं पुत्रम् अजनयताम् - रामः भरतः च।
५. सुमित्रा तु द्वौ सुतौ अजनयत् - लक्ष्मणः शत्रुघ्नः च।
६. एकदा मुनिः विश्वामित्रः अयोध्याम् आगत्य स्वयज्ञस्य रक्षणार्थं, नृपं, रामस्य साहाय्यं याचितवान्।
७. रामः लक्ष्मणः च मुनिना सह अगच्छताम्।
८. रामः ताडका नाम राक्षसीं, अन्यान् राक्षसान् च हत्वा मुनेः यज्ञं अरक्षत्।
९. तदनन्तरं रामः लक्ष्मणः च विश्वामित्रेण सह सीतायाः स्वयंवरस्य उत्सवे मिथिलां अगच्छताम्।
१०. मार्गे राम-पादस्य स्पर्शात् अहल्या शिलारूपं त्यक्त्वा स्वरूपं प्राप्तवती।
११. गुरोः आज्ञया शिवधनुः भग्नं कृत्वा रामः सीतायाः पाणिं स्वीकृतवान्।

Lesson 2

रामवनगमनम् – Rāma goes into exile

१ राजा दशरथः सर्वगुणैः उपेतं रामं राज्याभिषेकं कर्तुम् ऐच्छत्।

२. राज्ञः इच्छा ज्ञात्वा सर्वे जनाः अतीव प्रसन्नाः अभवन्।

३. परं रामस्य अभिषेकसंभारं दृष्ट्वा मंथरा किंचित् अपि न प्रसीदति स्म ।

४. सा शीघ्रेण कैकेयाः समीपे गता।

५. मन्थरा कैकेयीं अवदत् दथरथेन पूर्वं दत्तान् वरान् याच इति।

६. कैकेयी अपि एवं अकरोत्।

७. ईदृशं रामेण चतुर्दश वर्षाणां वनवासं प्राप्तं।

८. अतः रामः तु पितुः आज्ञां पालनार्थं स्नेहात् वनं गच्छति स्म।

९. भरतः तु तस्य पादुके न्यासकृत्वा राज्यम् अकरोत्।

Lesson 3

राम भरत् -मिलाप – The meeting of Rāma and Bharata

१. रामस्य वियोगात् राजा दशरथः स्व-प्राणान् त्यपति स्म।
२. तस्मिन् काले भरतः प्रासादे नाभवते।
३. सः स्व-मातुल-गृहे आसीत्।
४. यदा सः अयोध्यां प्रति आगच्छत् तदा सः पितुः मत्युं राम-वन-गमनं च जानाति स्म।
५. भरतः स्व-मात्रे अति अक्रोशत् ।
६. सः राज्यं त्यक्त्वा शीघ्रम् एव चित्रकूटम् अगच्छत्।
७. तत्र सः रामं पितुः स्वर्गगतिं अवदत्।
८. अपि च सः स्वभ्रातरं पुनरपि राज्य-स्वीकरणार्थं सविनयेन प्रार्थनां अकरोत्।
९. परं रामः तु भरतस्य विनतीं न स्वीकरोति स्म।
१०. अतः भरतः रामस्य पादुके नीत्वा नगरं प्रति आगच्छत्।
११. सः प्रासादे न प्रविशति स्म वरन् नंदिग्रामे स्थित्वा चतुर्दश वर्षाणां कालं नयति स्म।

Lesson 4

राम सुग्रीव -मैत्री – Friendship between Rāma and Sugriva

१. सीतां अन्वेषणं कुर्वन्तौ रामः लक्ष्मणः च हनुमानं मिलतः स्म।
२. हनुमान् तौ सुग्रीवस्य कन्दरे अनयत् ।
३. तत्र परस्परं मिलित्वा रामः सुग्रीवः च स्ववृतान्तं अवदताम्।
४. ततः रामः सुगीवं प्रत्यवदत् अहं तव शत्रुं हनिष्यामि इति।
५. मम सम्पूर्ण-वानर-सेना सीतायाः अन्वेषनार्थम् इति सुग्रीवः उक्तवान्।
६. ईदृशं प्रतिज्ञां कृत्वा रामस्य सुग्रीवस्य च मध्ये अग्नेः पुरतः मैत्रीभावः स्थापितः।
७. तदनन्तरं रामः बालिनं हत्वा सुग्रीवं तस्य राज्यं अयच्छत्।
८. सुग्रीवेण अपि सीतायाः अन्वेषनार्थं हनुमान् प्रेषितः।

Lesson 5

वीर हनुमान्- – Vīra Hanumān – Valliance Hanuman

१. वाल्मीकिना रचितं रामायणस्य सुन्दरकाण्डे वीर-हनुमानस्य कथा अस्ति।
२. हनुमान्, तेजसा च बलेन च सुग्रीवस्य रामलक्ष्मणयोः चापि समः आसीत्।
३. सः बलं बुद्धिश्च तेजश्च सत्त्वं च हरिपुङ्गवः विशिष्टं सर्वभूतेषु रामस्य प्रियभक्तः आसीत्।
४. पितृवचन-परिचालनार्थं यदा रामः सीतया सह दण्डक-अरण्ये अवसत् तदा रावणेन तस्य भार्या हृता।
५. हनुमान् राम-सुग्रीवयोः अग्निपुरतः मैत्रिं नियोजितः।
६. ततः हनुमान् सुग्रीवस्य आज्ञया शतयोजन-विस्तीर्णं सागरं तीर्त्वा सीतायाः अन्वेषणार्थं अगच्छत्।
७. सः अशोकवाटिकायां रामम् एव ध्यायन्तीं अपश्यत्।
८. तदनन्तरं सः रामस्य विशिष्टदूतं भूत्वा रावणस्य समक्षे अगच्छत्।
९. सः रावणम् अवदत् रामाय सीतां यच्छ इति।
१०. रावणः तु गर्वितः अतः तस्य वचनात् कुपितः अभवत्।
११. यतः हनुमान् दूतः आसीत् अतः तस्य हननं न युक्तम्।
१२. अतएव तस्य लाङ्गूलं अग्निं अर्पणं कृत्वा मुञ्चति स्म ।

Five stories adapted from the महाभारत

Lesson 1

कौरवाः जाताः – The kauravas are born

1. एकदा पाण्डुः वने माद्र्या सह चरित्वा ताम् पर्यष्वजत।
२. तत् कृत्वा सः मृतः भूम्याम् अपतत्।
३. इदानीम् धृतराष्ट्रः एव राजा।
४. धृतराष्ट्रस्य भार्या गान्धारी नाम भीष्मेण वृता।
५. धृतराष्ट्रः अन्धः इति श्रुत्वा गान्धारी अहम् अपि अन्धा भविष्यामि इति अवदत्।
६. धृतराष्ट्रः गान्धारीम् परिणयति स्म।
७. अचिरेण मातुः गान्धार्याः गर्भात् मण्डलम् जातम्।
८. केन चित् ऋषिणा मण्डलम् बहुषु भागेषु छिन्नम्।
९. अत्र शतम् पुत्राणाम् इति ऋषिः मातरम् गान्धारीम् अवदत्।
१०. ते पुत्राः कौरवाः नाम।
११. यदा ते जाताः तदा दुर्मङ्गलानि आसन्।
१२. पाण्डवाः तु वीराः कुशलाः च।
१३. तस्मात् कौरवाणाम् हृदयेषु ईर्ष्या उद्भवति स्म।
१४. मरणम् पाण्डवानाम् ते ऐच्छन्।।

Lesson 2

भीमः विषम खादति – Bhīmaḥ eats poison

1. पाण्डवाः कौरवाः च बालकाः ।
२. पापः दुर्योधनः अचिन्तयत् कः नृपः भविष्यति।
३. यदि पाण्डवान् जेष्यामि तर्हि अहम् एव नृपः भविष्यामि।
४. एकदा पाण्डवाः कौरवाः च नदीम् अगच्छन्।
५. तत्र आगम्य जलम् प्रविश्य ते अहसन् अक्रीडन् च।
६. बलिष्ठः पाण्डवः भीमः नाम।
७. तेन बहु अखाद्यत।
८. दुर्योधनेन गङ्गायाः तीरे पाण्डवेभ्यः अन्नम् अदीयत्।
९. भीमस्य अन्ने विषम् आसीत्।
१०. अन्नम् खादित्वा भीमः स्वप्नम् अकरोत्।
११. दुर्योधनः भीमम् सूत्रैः बद्धवा तम् नद्याम् अक्षिपत्।
१२. जले सर्पाः आसन्।।

Lesson 3

भीमः बुद्धः भवति – Bhīmaḥ regains consciousness

1. नद्याम् भीमः सर्पैः दष्टः।
२. विषम् भीमस्य देहम् प्रविशति स्म।
३. दुर्योधनस्य विषम् तु सर्पाणाम् विषेण विनष्टम्।
४. सर्पाणाम् विषम् अपि दुर्योधनस्य विषेण विनष्टम्।
५. बुद्धः भूत्वा भीमेन सूत्राणि भिन्नानि।
६. सर्पैः भीमाय अमृतम् दत्तम्।
७. तेन अमृतेन भीमः बलिष्ठः नरः राज्ये अभवत्।।

Lesson 4

एकलव्यस्य दानम् – Ēkalavya's gift

१. पाण्डवानाम् गुरुः द्रोणः नाम।
२. द्रोणः अतीव साधुः गुरुः आसीत्।
३. सर्वस्मात् लोकात् शिष्याः तम् ज्ञानिनम् आगतवन्तः।
४. एकदा एकः निषादः एकलव्यः नाम्ना धीमन्तम् द्रोणम् आगतवान्।
५. द्रोणः तु एकलव्यम् अवदत् गच्छ निषाद अहम् तव गुरुः न भविष्यामि इति।
६. एकलव्यः वनम् अगच्छत् तत्र च द्रोणस्य मूर्तिम् अकरोत्।
७. मूर्तेः समीपे एकलव्यः शरान् पुनः पुनः क्षिप्तवान्।
८. अचिरेण सः अतीव कुशलः अभवत्।
९. तस्मिन् एव काले पाण्डवाः कौरवाः च वने मृगम् अनुधावन्ति स्म।
१०. तेषाम् कुक्कुरः एकलव्यस्य समीपे गतवान्।
११. एकलव्यम् दृष्ट्वा कुक्कुरः अक्रोशत्।
१२. तस्मिन् एव क्षणे एकलव्येन सप्त शराः कुक्कुरस्य आस्ये क्षिप्ताः।
१३. तत् कर्म दृष्ट्वा अर्जुनेन ईर्ष्या अनुभूता।
१४. द्रोणः तु तत् सर्वम् श्रुत्वा अर्जुनेन सह एकलव्यम् आगच्छत्।
१५. एकलव्यः द्रोणम् दृष्ट्वा द्रोणस्य पादयोः पतितवान्।
१६. द्रोणः तम् अवदत् एकलव्य मम शिष्य दानम् इच्छामि इति।
१७. यत् यत् मम गुरुः इच्छति तत् तत् दास्यामि इति एकलव्यः प्रतिवदति स्म।
१८. तव अङ्गुलीम् इच्छामि इति द्रोणः उक्तवान्।
१९. एकलव्येन अङ्गुली सस्मितम् छिन्ना द्रोणाय दत्ता च।
२०. अधुना अर्जुनस्य ईर्ष्या गता।।

Lesson 5

द्रौपदी कृष्णेन रक्षिता – Draupadī is protected by Kṛṣṇa

१. राजा युधिष्ठिरः दुर्योधनेन क्रीडायाम् जितः।

२. राज्ञः युधिष्ठिरस्य बहु धनम् बहवः रथाः सुन्दराः अश्वाः साधवः सेवकाः विशालाः गजाः च दुर्योधनेन जिताः।

३. अन्ते पाण्डवानाम् भार्या द्रौपदी नाम अपि तेन जिता।

४. शुद्धा दौपदी दुःशासनेन केशैः गृहीता दुर्योधनम् प्रति आनीता च।

५. द्रौपदी अस्माकम् सेवका भविष्यति इति दुःशासनः सस्मितम् उक्तव।

६. तत् उदित्वा दुःशासनः द्रौपद्याः वस्त्रम् अकर्षयत्।

७. तम् अधर्मम् दृष्ट्वा सर्वे साधवः जनाः अरोदन्।

८. हे कृष्ण कथम् अपि माम् रक्ष इति भीता द्रौपदी अक्रोशत्।

९. द्रौपद्याः वस्त्रम् अन्नतम् अभवत्।

१०. अन्ते दुःशासनः श्रान्तः भूत्वा हतः वृक्षः इव भूमिम् प्रति पतितवान्।

११. क्रोधेन पूर्णः भीमः अवदत् अस्य दुःशासनस्य रक्तम् पास्यामि इति।

१२. क्रीडायाम् जिताः पाण्डवाः द्रौपद्या सह वनम् गतवन्तः।

Five stories adapted from the Mahabharata

Lesson 1

कौरवाः जाताः – The kauravas are born

1. Ēkadā pāṇḍuḥ vanē mādryā saha caritvā tām paryaṣvajata.
2. Tat kṛtvā saḥ mṛtaḥ bhūmyām apatat.
3. Idānīm dhṛtarāṣṭraḥ ēva rājā.
4. Dhṛtarāṣṭrasya bhāryā gāndhārī nāma bhīṣmēṇa vṛtā.
5. Dhṛtarāṣṭraḥ andhaḥ iti śrutvā gāndhārī aham api andhā bhaviṣyāmi iti avadat.
6. Dhṛtarāṣṭraḥ gāndhārīm pariṇayati sma.
7. Acirēṇa mātuḥ gāndhāryāḥ garbhāt maṇḍalam jātam.
8. Kēna cit ṛṣiṇā maṇḍalam bahuṣu bhāgēṣu chinnam.
9. Atra śatam putrāṇām iti ṛṣiḥ mātaram gāndhārīm avadat.
10. Tē putrāḥ kauravāḥ nāma.
11. Yadā tē jātāḥ tadā durmaṅgalāni āsan.
12. Pāṇḍavāḥ tu vīrāḥ kuśalāḥ ca.
13. Tasmāt kauravāṇām hṛdayēṣu īrṣyā udbhavati sma.
14. Maraṇam pāṇḍavānām tē aicchan..

Lesson 2

Bhīmaḥ viṣama khādati – Bhīmaḥ eats poison

1. Pāṇḍavāḥ kauravāḥ ca bālakāḥ .
2. Pāpaḥ duryōdhanaḥ acintayat kaḥ nṛpaḥ bhaviṣyati.
3. Yadi pāṇḍavān jēṣyāmi tarhi aham ēva nṛpaḥ bhaviṣyāmi.
4. Ēkadā pāṇḍavāḥ kauravāḥ ca nadīm agacchan.
5. Tatra āgamya jalam praviśya tē ahasan akrīḍan ca.
6. Baliṣṭhaḥ pāṇḍavaḥ bhīmaḥ nāma.
7. Tēna bahu akhādyata.
8. Duryōdhanēna gaṅgāyāḥ tīrē pāṇḍavēbhyaḥ annam adīyat.
9. Bhīmasya annē viṣam āsīt.
10. Annam khāditvā bhīmaḥ svapnam akarōt.
11. Duryōdhanaḥ bhīmam sūtraiḥ baddhavā tam nadyām akṣipat.
12. Jalē sarpāḥ āsan..

Lesson 3

Bhīmaḥ buddhaḥ bhavati – Bhīmaḥ regains consciousness

1. Nadyām bhīmaḥ sarpaiḥ daṣṭaḥ.
2. Viṣam bhīmasya dēham praviśati sma.
3. Duryōdhanasya viṣam tu sarpāṇām viṣēṇa vinaṣṭam.
4. Sarpāṇām viṣam api duryōdhanasya viṣēṇa vinaṣṭam.
5. Buddhaḥ bhūtvā bhīmēna sūtrāṇi bhinnāni.
6. Sarpaiḥ bhīmāya amṛtam dattam.
7. Tēna amṛtēna bhīmaḥ baliṣṭhaḥ naraḥ rājyē abhavat..

Lesson 4

Ēkalavyasya dānam – Ēkalavya's gift

1. Pāṇḍavānām guruḥ drōṇaḥ nāma.
2. Drōṇaḥ atīva sādhuḥ guruḥ āsīt.
3. Sarvasmāt lōkāt śiṣyāḥ tam jñāninam āgatavantaḥ.
4. Ēkadā ēkaḥ niṣādaḥ ēkalavyaḥ nāmnā dhīmantam drōṇam āgatavān.
5. Drōṇaḥ tu ēkalavyam avadat gaccha niṣāda aham tava guruḥ na bhaviṣyāmi iti.
6. Ēkalavyaḥ vanam agacchat tatra ca drōṇasya mūrtim akarōt.
7. Mūrtēḥ samīpē ēkalavyaḥ śarān punaḥ punaḥ kṣiptavān.
8. Acirēṇa saḥ atīva kuśalaḥ abhavat.
9. Tasmin ēva kālē pāṇḍavāḥ kauravāḥ ca vanē mṛgam anudhāvanti sma.
10. Tēṣām kukkuraḥ ēkalavyasya samīpē gatavān.
11. Ēkalavyam dṛṣṭvā kukkuraḥ akrōśat.
12. Tasmin ēva kṣaṇē ēkalavyēna sapta śarāḥ kukkurasya āsyē kṣiptāḥ.
13. Tat Karma dṛṣṭvā arjunēna īrṣyā anubhūtā.
14. Drōṇaḥ tu tat sarvam śrutvā arjunēna saha ēkalavyam āgacchat.
15. Ēkalavyaḥ drōṇam dṛṣṭvā drōṇasya pādayōḥ patitavān.
16. Drōṇaḥ tam avadat ēkalavya mama śiṣya dānam icchāmi iti.
17. Yat yat mama guruḥ icchati tat tat dāsyāmi iti ēkalavyaḥ prativadati sma.
18. Tava aṅgulīm icchāmi iti drōṇaḥ uktavān.
19. Ēkalavyēna aṅgulī sasmitam chinnā drōṇāya dattā ca.
20. Adhunā arjunasya īrṣyā gatā..

Lesson 5

Draupadī kṛṣṇēna raksitā – Draupadī is protected by Kṛṣṇa

1. Rājā yudhiṣṭhiraḥ duryōdhanēna krīḍāyām jitaḥ.
2. Rājñaḥ yudhiṣṭhirasya bahu dhanam bahavaḥ rathāḥ sundarāḥ aśvāḥ
3. sādhavaḥ sēvakāḥ viśālāḥ gajāḥ ca duryōdhanēna jitāḥ.
4. Antē pāṇḍavānām bhāryā draupadī nāma api tēna jitā.
5. Śuddhā daupadī duḥśāsanēna kēśaiḥ gṛhītā duryōdhanam prati ānītā ca.
6. Draupadī asmākam sēvakā bhaviṣyati iti duḥśāsanaḥ sasmitam uktava.
7. Tat Uditvā Duḥśāsanaḥ Draupadyāḥ Vastram Akarṣayat.
8. Tam adharmam dṛṣṭvā sarvē sādhavaḥ janāḥ arōdan.
9. Hē Kṛṣṇa katham api mām rakṣa iti bhītā draupadī akrōśat.
10. Draupadyāḥ vastram annatam abhavat.
11. Antē duḥśāsanaḥ śrāntaḥ bhūtvā hataḥ vṛkṣaḥ iva bhūmim prati patitavān.
12. Krōdhēna pūrṇaḥ bhīmaḥ avadat asya duḥśāsanasya raktam pāsyāmi iti.
13. Krīḍāyām jitāḥ pāṇḍavāḥ draupadyā saha vanam gatavantaḥ.

भगवद्गीता

धृतराष्ट्र उवाच

१. धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत सञ्जय।।१.१।।

सञ्जय उवाच

२. श्वशुरान् सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि।
तान्समीक्ष्य स कौन्तेयः सर्वान् बन्धूनवस्थितान्।।१.२७।।

३. एतान्न हन्तुमिच्छामि घ्नतोऽपि मधुसूदन।
अपि त्रैलोक्यराज्यस्य हेतोः किं नु महीकृते।।१.३५।।

श्री भगवान् उवाच

४. क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते।
क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्त्वोत्तिष्ठ परन्तप।।२.३।।

अर्जुन उवाच

५. कार्पण्यदोषोपहतस्वभावः
पृच्छामि त्वां धर्मसम्मूढचेताः।
यच्छ्रेयः स्यान्निश्चितं ब्रूहि तन्मे
शिष्यस्तेऽहं शाधि मां त्वां प्रपन्नम्।।२.७।।

श्री भगवान् उवाच

६. वासांसि जीर्णानि यथा विहाय
नवानि गृह्णाति नरोऽपराणि।
तथा शरीराणि विहाय जीर्णा
न्यनयानि संयाति नवानि देही।।२.२२।।

७. जातस्य हि ध्रवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च।
तस्मादपरिहार्येऽर्थे
न त्वं शोचितुमर्हसि।।२.२७।।

८. स्वधर्ममपि चावेक्ष्य न विकम्पितुमर्हसि।
धर्म्याद्धि युद्धाच्छ्रेयोऽन्यत् क्षत्रियस्य न विद्यते।।२.३१।।

९. कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन।
मा कर्मफलहेतुर्भूर्मा ते सङ्गोऽस्त्वकर्मणि।।२.४७।।

१०. न हि कश्चित् क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।
कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः।।३.५।।

११. तस्मादसक्तः सततं कार्यं कर्म समाचर।
असक्तो ह्याचरन् कर्म परमाप्नोति पूरुषः।।३.१९।।

श्री भगवानुवाच

१२. यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत।
अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम्।।४.७।।

१३. परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।
धर्म संस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे।।४.८।।

१४. समं पश्यन् हि सर्वत्र समवस्थितम् ईश्वरम्।
न हिनस्त्यात्मनात्मानं ततो याति परां गतिम्।।१३.२८।।

१५. समदुःखसुखः स्वस्थः समलोष्टाश्मकाञ्चनः।
तुल्यप्रियाप्रियो धीरस्तुल्यनिन्दात्मसंस्तुतिः।।१४.२४।।

श्री भगवान् उवाच

१६. अभयं सत्त्वसंशुद्धिर्ज्ञानयोगव्यवस्थितिः।
दानं दमश्च यज्ञश्च स्वाध्यायस्तप आर्जवम्।।१६.१।।

१७. अहिंसा सत्यमक्रोधस्त्यागः शान्तिरपैशुनम्।
दया भूतेष्वलोलुप्त्वं मार्दवं ह्रीरचापलम्।।१६.२।।

१८. तेजः क्षमा धृतिः शौचमद्रोहो नातिमानिता।
भवन्ति सम्पदं दैवीम् अभिजातस्य भारत।।१६.३।।

१९. न हि देहभृता शक्यं त्यक्तुं कर्माण्यशेषतः।
यस्तु कर्मफलत्यागी स त्यागीत्यभिधीयते।।१८.११।।

२०. श्रेयान्स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात्।
स्वभावनियतं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम्।।१८.४७।।

Bhagavadgītā

Dhṛtarāṣṭra Uvāca

1. Dharmakṣētrē Kurukṣētrē Samavētā Yuyutsavaḥ.
   Māmakāḥ Pāṇḍavāścaiva Kimakurvata Sañjaya..1.1..

Sañjaya Uvāca

2. Svaśurān Suhṛdaścaiva Sēnayōrubhayōrapi.
   Tānsamīkṣya Sa Kauntēyaḥ Sarvān Bandhūnavasthitān..1.27..

3. Ētānna Hantumicchāmi Dhnatō'pi Madhusūdana.
   Api Trailōkyarājyasya Hētōḥ Kiṃ Nu Mahīkṛtē..1.35..

Śrī Bhagavān Uvāca

4. Klaibyaṃ Mā Sma Gamaḥ Pārtha Naitattvayyupapadyatē.
   Kṣudraṃ Hṛdayadaurbalyaṃ Tyaktvōttiṣṭha Parantapa..2.3..

Arjuna Uvāca

5. Kārpaṇyadōṣōpahatasvabhāvaḥ
   Pṛcchāmi Tvāṃ Dharmasammūḍhacētāḥ.
   Yacchrēyaḥ Syānniścitaṃ Brūhi Tanmē
   Śiṣyastē'haṃ Śādhi Māṃ Tvāṃ Prapannam..2.7..

Śrī Bhagavān Uvāca

6. Vāsāṃsi Jīrṇāni Yathā Vihāya
Navāni Gṛhṇāti Narō'parāṇi.
Tathā Śarīrāṇi Vihāya Jīrṇā
Nyanayāni Saṃyāti Navāni Dēhī..2.22..

7. Jātasya Hi Dhravō Mṛtyurdhruvaṃ Janma Mṛtasya Ca.
Tasmādaparihāryē'rthē
Na Tvaṃ Śōcitumarhasi..2.27..

8. Svadharmamapi Cāvēkṣya Na Vikampitumarhasi.
Dharmyāddhi Yuddhācchrēyō'nyat Kṣatriyasya Na Vidyatē..2.31..

9. Karmaṇyēvādhikārastē Mā Phalēṣu Kadācana.
Mā Karmaphalahēturbhūrmā Tē Saṅgō'stvakarmaṇi..2.47..

10. Na Hi Kaścit Kṣaṇamapi Jātu Tiṣṭhatyakarmakṛt.
Kāryatē Hyavaśaḥ Karma Sarvaḥ Prakṛtijairguṇaiḥ..3.5..

11. Tasmādasaktaḥ Satataṃ Kāryaṃ Karma Samācara.
Asaktō Hyācaran Karma Paramāpnōti Pūruṣaḥ..3.19..

Śrī Bhagavānuvāca

12. Yadā Yadā Hi Dharmasya Glānirbhavati Bhārata.
Abhyutthānamadharmasya Tadātmānaṃ Sṛjāmyaham..4.7..

13. Paritrāṇāya Sādhūnāṃ Vināśāya Ca Duṣkṛtām.

Dharma Saṃsthāpanārthāya Sambhavāmi Yugē Yugē..4.8..

14. Samaṃ Paścan Hi Sarvatra Samavasthitam Īśvaram.

Na Hinastyātmanātmānaṃ Tatō Yāti Parāṃ Gatim..13.28..

15. Samaduḥkhasukhaḥ Svasthaḥ Samalōṣṭāśmakāñcanaḥ.

Tulyapriyāpriyō Dhīrastulyanindātmasaṃstutiḥ..14.24..

Śrī Bhagavān Uvāca

16. Abhayaṃ Sattvasaṃśuddhirjñānayōgavyavasthitiḥ.

Dānaṃ Damaśca Yajñaśca Svādhyāyastapa Ārjavam..16.1..

17. Ahiṃsā Satyamakrōdhastyāgaḥ Śāntirapaiśunam.

Dayā Bhūtēṣvalōluptvaṃ Mārdavaṃ Hrīracāpalam..16.2..

18. Tējaḥ Kṣamā Dhṛtiḥ Śaucamadrōhō Nātimānitā.

Bhavanti Sampadaṃ Daivīm Abhijātasya Bhārata..16.3..

19. Na Hi Dēhabhṛtā Śakyaṃ Tyaktuṃ Karmāṇyaśēṣataḥ.

Yastu Karmaphalatyāgī Sa Tyāgītyabhidhīyatē..18.11..

20. Śrēyānsvadharmō Viguṇaḥ Paradharmātsvanuṣṭhitāt.

Svabhāvaniyataṃ Karma Kurvannāpnōti Kilbiṣam..18.47..

Five stories from the Pañcatantram with introduction

Lesson 1

Mitrabheda Tantram.
Kathā 13

Kambugrīva- kacchapa Kathā

Kasminścit jalāśaye Kambugrīvo nāma kacchapa avasat.

Tasya ca saṅkaṭa-vikaṭa-nāmni mitre haṁsa-jātiye parama-sneha-koṭim āśrite nityam eva saras-tīram āgatya tena saha aneka-devarṣi-maharṣiṇām kathāḥ kṛtvā sāyaṁkāle svaniḍaṁ prati agacchatām.

Gacchatā kālena anāviṣṭa-vaśāt saraḥ śanaiḥ śanaiḥ śoṣam agamat.

Tataḥ tad-duḥkha-dukhitau tau avadatām, "bho mitra! Jalarahita etat sarah sañjātam. Tat katham bhavān bhaviṣyati iti vyākulitvaṁ no hṛdi vartate." Tat śrutvā kambugrīva avadat, "Bhoḥ, sāmpratam nāsti asmākam jīvitavyam jalābhāvāt.Tathāpi upāya cintyatām iti.

Tad āniyatāṁ kācid dṛḍha-rajjuḥ laghu-kāṣṭhāṁ vā, anviṣyatāṁ ca prabhūta-jalasanāthaṁ saraḥ, yena mayā madhya-pradeśe dantaiḥ gṛhīte sati yuvāṁ koiṭi-bhāgayoḥ tat kāṣṭhaṁ mayā sahitaṁ saṁgṛhya tat saraḥ nayathaḥ.

Tau akathayatām, "Bho mitra! Evaṁ kariṣyāvaḥ. Paraṁ maunavratena sthātavyam. No cet tava kāṣṭhāt bhaviṣyati." Tathā anuṣṭhite gacchatā kumbagrīveṇa adho-bhāga-vyavasthitaṁ kiñcit puraṁ ālokitam. Te tathā nīyamānaṁ vilokya savismayam idam avadan , " Aho cakra-ākāraṁ kimapi pakṣibhyāṁ nīyate. Paśyata . Paśyata ." Atha teṣāṁ kolāhalam ākarṇya Kambugrīva avadat, "Bhoḥ, kim eṣa kolāhalaḥ?" iti vaktumanā ardho ukte patitaḥ pauraiḥ khaṇḍaśaḥ kṛtaḥ ca.

Lesson 2

Mitrasamprāpti Tantram.
Kathā 3
Śabara-Śūkara-Kathā

Kasmiṁścit vanoddeśe kaścit pulindaḥ vasati sma. Sa ca ākheṭaṁ kartuṁ vanaṁ prati prasthitaḥ. Atha tena vane mahān añjana-parvata-śikharākāraḥ śūkaraḥ dṛṣṭaḥ. Taṁ dṛṣṭvā karnāntākṛsta-tikṣṇabānena samāhataḥ. Tenāpi kopāviṣṭena cetasā bālendudyutinā daṇṣṭrāgreṇa pāṭita-udarah pulindaḥ gatāsuḥ bhūtale apatat.

Atha lubdhakaṁ vyāpādya śūkaraḥ api śara-prahāra-devanayā pañcatvaṁ gataḥ. Etasmin antare kaścid āsannamṛtyuḥ śṛgāla itas tataḥ nirāhāratayā pīḍitaḥ paribhraman taṁ pradeśam āgacchat. Yāvad varāha-pulindau dvau api paśyati tāvat prahṛṣṭo vyacintayat, “Bhoḥ! sānukūlo me vidhiḥ. Tena etat api acintitaṁ bhojanam upasthitam." Tad ahaṁ tathā bhakṣayāmi yathā bahūni ahāni me prāṇāyātrā bhavati. Tat tāvad evaṁ snāyu-pāśaṁ dhanuṣkoṭigataṁ bhakṣyāmi.”

Ityevaṁ manasā niścitya cāpa-ghaṭita-koṭim mukhamadhye prakṣipya snāyuṁ bhakṣituṁ pravṛttaḥ.Tataḥ ca truṭite pāśo tālu-deśaṁ vidārya cāpa-koṭiḥ mastaka-madhyena niṣkrāntā. Saḥ api tad-vedanayā tatkṣaṇāt mṛtaḥ

Lesson 3

Kākolūkīya Tantram
Kathā 5

Brāhmaṇa-sarpa- Kathā

Kasminścit adhiṣṭhāne haridattaḥ nāma brāhmaṇaḥ vasati sma. Tasya ca kṛṣi kurvataḥ sadaiva niṣphalaḥ kāla ativartate. Atha ekasmin divase sa brāhmaṇa uṣṇa-kāla-avasāne dharmarttaḥ svakṣetre-madhye vṛkṣasya chāyāyāṁ prasuptaḥ .

Anatidūre valmīka-upari prasāritaṁ bṛhat-phaṭā-yuktaṁ bhīṣaṇaṁ bhujaṅgamaṁ dṛṣṭvā acintayat , "nūnam eṣā kṣetra devatā mayā kadācid api na pūjitā.Tena idaṁ me kṛṣikarma viphalī bhavati. Tad asyā ahaṁ pūjām adya kariṣyāmi."

Iti avadhāryya kuto'pi kṣīraṁ yācitvā śarāve nikṣipya valmīka-antikam upagatya avadat

" Bhoḥ kṣetrapāla etāvantaṁ kālaṁ na jñātaṁ yat tvam atra vasasi. Tena pūjā na kṛtā. Tat sāmprataṁ kṣmasva."

Evam ukktvā dugdham na nivedya gṛha-abhimukhaṁ prāyāt.

Atha prātaḥ yāvad āgatya paśyati tāvad dīnāram ekaṁ śarāve dṛṣṭavān.

Evaṁ ca pratidinam ekākī samāgatya tasmai kṣīraṁ dadāti ekaikaṁ ca dīnāraṁ gṛhṇāti.

Atha ekasmin divase valmīke kṣīra-nayanāya putram ādiśya brāhmaṇaḥ grāmāntaram agcchat. Putraḥ api kṣīraṁ tatra nitvā saṁsthāpya ca punaḥ gṛhaṁ samāyātaḥ.

Dināntare tatra gatvā dīnāram ekaṁ dṛṣṭvā gṛhitvā ca cintitavān "nūnaṁ sauvarṇa-pūrṇaḥ ayaṁ valmīkaḥ. Tat enaṁ hatvā sarvam ekavāraṁ grahiṣyāmi."

Iti evaṁ sampradhārya anyasmin divase kṣiraṁ dadatā brāhmaṇa-putreṇa sarpaḥ daṇdena śirasi tāḍitaḥ. Tataḥ kathamapi daiva-vaśāt amukta-jivita eva roṣāt tivra-viṣa-daṁśanaiḥ tathā adaśat yathā sadyaḥ pañcatatvam upāgat.Svajanaiḥ ca nātidūre kṣetrasya kāṣṭha-sañcayaiḥ tasya dāhasaṁskāraḥ kṛtaḥ

Lesson 4

Lubdhapraṇāśa-Tantram
Kathā 1
Vānara-makara-kanthā

Kasmiṁścit samudra-tīre mahān jambūpādapaḥ sadāphalaḥ āsīt.

Tatra rakta-mukha nāma vānaraḥ prativasati sma. Tatra tasya taroḥ adhaḥ kadācit karāla-mukhaḥ nāma makaraḥ samudraḥ niṣkramya tīra-upānte āgacchat.

Tataḥ ca rakta-mukhena sa proktaḥ "Bhoḥ! Bhavān samabhyāgataḥ atithiḥ.Tad bhakṣayatu mayā dattāni amṛta-tulyāni jambū-phalāni ayacchat. Uktvā tasmai jambū ayacchat.

Sa bhakṣayitvā goṣṭhịsu agacchat. Nityam eva tau vānara-makarau jambū-chāyāyāṁ sthitau vividha-śāstra-goṣṭhyā kālaṁ nayantau sukhena tiṣṭhataḥ. Saḥ api makaraḥ abhikṣita-śeṣāṇi jambū-phalāni gṛhaṁ gatvā sva-patnyai prayacchati sma.

Atha anyatame divase tayā sa pṛṣṭaḥ "Nātha! Kutaḥ evaṁ vidhāni amṛta-phalāni prāpnoṣi?" Sa avadat "Bhadre! Mama asti parama-suhṛd rakta-mukhaḥ nāma vānaraḥ. Sa prītipūrvakam imāni prayacchati."

Atha tayā abhihitam "Yaḥ sadaiva amṛtaprayāṇi idṛśāni phalāni bhakṣayati tasya hṛdayam amṛtamayaṁ bhaviṣyti. Tat yadi mayā

bharyayā te prayojanam tataḥ tasya hṛdayaṁ mahyam ānīya prayaccha

yena tad bhakṣayitvā jarā-maraṇa-rahitā tvayā saha bhojanaṁ khādāmi."

Makarah avadat "Bhadre! mā mā evaṁ vada. Yatah sa pratipannaḥ

asmākam bhrātā. Aparaṁ ca phala-dāttā. Tato vyāpādayituṁ na

śakyate.Tat tyaja enaṁ mitthyā āgraham." Makari avadat " Yadi tasya

hṛdayam na bhakṣayāmi tat āmaraṇam anaśanaṁ kariṣyāmi."

"Tat kiṁ karomi?" iti vicintya makaraḥ vānarapārśvam agacchat ca

"tava bhrātṛ -jāyā adya mām akathayat yat tvaṁ mama devaraṁ gṛhītvā

pratyupakārārthaṁ gṛham ānaya no cet tvayā saha me para-loke

darśanam.Tad āgaccha me gṛham." Vanara avadat "Bho mitra! Yuktam

abhitaṁ mad-bhrātṛ -patnyā. Paraṁ vayam vanacarāḥ yuṣmadiyaṁ ca

jalānte gṛham. Tat katham śakyate tatra gantum. Tasmāt tvam eva me

bhrātṛpatnīm atra ānīya yena praṇamya tasyāḥ āśirvādaṁ

gṛhṇāmi."Makara avadat " Bho Mitra! Asti samudrāntare suramye pulina-

pradeśe asmad-gṛham. Tat mama pṛṣṭham āruhya sukhena āgaccha tvam.

"Ahaṁ tvā tathā anuṣṭhite agādhe jaladhau śighreṇa gachantaṁ

makaram ālokya vānaraḥ sabhayam avadat "Bhrātaḥ! Śanaiḥ Śanaih—

gamyatām. Jala-kallolaiḥ plāvyate me śariram." Makara avadat "Mitra

tvaṁ mayā vadhāya samānito bhāryā –vākyena viśvāsya. Tasyāḥ tava

madhuraṁ hṛdayam asvādayitum icchā sañjātā. Smaryatām abhiṣṭa-devatā."

Pratyutpanna-matiḥ vānara avadat "Bhadre ! Yadi evaṁ tat kiṁ tvayā māṁ tatra eva na abhihitam? Ahaṁ svahṛdayaṁ sadaiva jambūkoṭare suguptaṁ sthāpayāmi.Samprati śūnya- hṛdaya-aham. " Makara avadat " Aham tvāṁ saprati eva jambū-pādapaṁ prāpayāmi." Vānaraḥ api tiraṁ prāpya jhaṭiti jambū-pādapam āruhya acintayat "Aho! Labdhāḥ tāvat prāṇāḥ ."

Lesson 5

Aparikṣita kākaram tantram
Kathā 2

Brāhmaṇī-nakula - Kathā

Kasmiṁścit grāme devaśarma nāma brāhmaṇaḥ prativasati sma. Tasya bhāryā prasūtā sutam ajanayat. Tasmin eva dine nakulaṁ prasūya mṛtā. Atha sā suta-vatsalā dārakavat taṁ nakulam api apālayat paraṁ tasya viśvasiti sma. " yat kadā cit eṣa sva-jāti-doṣa-vaśāt asya dārakasya viruddham ācaraṇaṁ kartuṁ śaknomi" iti.

Ekadā sā śayyāyāṁ putraṁ śāyayitvā jala-kumbham ādāya patim avadat " Brāhmaṇaḥ jalartham ahaṁ taḍoge yāsyāmi tvayā putraḥ ayaṁ nakulāt rakṣaṇiyah . "Atha tasyāṁ gatāyāṁ pṛṣṭe brāhmaṇaḥ api śūnyaṁ gṛhaṁ muktvā bhikṣārthaṁ kvacit nirgataḥ. Atrāntare daivavaśāt kṛṣṇasarpaḥ niṣkrāntaḥ. Nakulaḥ api svabhāva-vairiṇaṁ matvā bhrātuḥ rakṣaṇārthaṁ sarpeṇa saha yuddhvā sarpaṁ khaṇḍaśaḥ kṛtavān. Tataḥ rudhireṇa āplavita-vadanaḥ sānandaḥ sva-vyāpāraṁ prakāśaṇārthaṁ mātuḥ sammukhe gataḥ.

Mātā api taṁ rudhira-klinna-mukham avalokya acintayat " nūnam anena durātmanā dārakaḥ bhakṣitaḥ" iti niścitya kopāt tasya upari taṁ jala-kumbham akṣipat .

Evaṁ mā nukulaṁ hatvā yāvat pralapati gṛhe āgacchat tāvat tayā sutaḥ tatraiva suptaḥ prāptaḥ. Samīpe kṛṣṇa-sarpaṁ khaṇḍaśaḥ kṛtam avalokya putra-vadha-śokena ātma-śiraḥ vakṣaḥ sthalaṁ ca tāḍitum ārabdhā.

Atrāntare brāhmaṇaḥ bhiksāṁ gṛhītvā samāyātaḥ yāvat paśyati tāvat puta-śoka-duḥkhitā brāhmaṇī apralapat "Bho bho lobhātman! Lobha-abhibhūtena tvayā na kṛtaṁ mad-vacaḥ. Tad anubhava sāmprataṁ putra-mṛtyu-duḥkha-vṛkṣa-phalam ."

Five stories from पञ्चतन्त्र

Lesson 1

मित्रभेद तन्त्रम्
कथा १३
कंबुग्रीव-कच्छप कथा

कस्मिंचित् जलाशये कंबुग्रीव नाम कच्छप अवसत्।

तस्य च संकट-विकट-नाम्नी मित्रे हंस-जातीये परम-स्नेह-कोटिम् आश्रिते

नित्यम् एव सरस्-तीरम् आगत्य तेन सह अनेक-देवर्षि-महर्षीणां कथाः

कृत्वा सायंकाले स्वनीडं प्रति अगच्छताम्। गच्छता कालेन अनावृष्टि-वशात्

सरः शनैःशनैः शोषम् अगमत्।

ततः तद्-दुःख-दुःखितौ तौ अवदताम् “भो मित्र! जलरहितम् एतत् सरः

संजातम्। तत् कथं भवान् भविष्यति इति व्याकुलत्वं नो हृदि वर्तते।”

तत् श्रुत्वा कंबुग्रीव अवदत् “भोः साम्प्रतं नास्ति अस्माकम् जीवितव्यं

जलाभावात्। तथापि उपायःचिन्त्यताम् इति।

तद् आनीयतां काचिद् दृढ-रज्जुः लघु-काष्ठं वा अन्विष्यतां च प्रभूत-

जलसनाथं सरः येन मया मध्य-प्रदेशे दन्तैः गृहीते सति युवां कोटि-

भागयोः तत् काष्ठं मया सहितं संगृह्य तत् सरः नयथः।

तौ अकथयताम् “भो मित्र! एवं करिष्यावः।परं भवता मौनव्रतेन स्थातव्यम्।

नो चेत् तव काष्ठात् पातो भविष्यति ।" तथा अनुष्ठिते गच्छता कंबुग्रीवेण अधो-भाग-व्यवस्थितं किंचित् पुरं आलोकितम् । तत्र ये पौराः ते तथा नीयमानं विलोक्य सविस्मयम् इदम् अवदन् "अहो चक्र-आकारं किमपि पक्षिभ्यां नीयते। पश्यत पश्यत।" अथ तेषां कोलाहलम् आकर्ण्य कंबुग्रीव अवदत् "भोः किम् एष कोलाहलः?" इति वक्तुमना अर्धो उक्ते पतितः पौरैः खंडशः कृतः च।

Lesson 2

मित्रसम्प्राप्तितन्त्रम्
कथा ३
शबर-शूकर-कथा

कस्मिंश्चित् वनोद्देशे कश्चित् पुलिन्दः वसति स्म। स च आखेटं कर्तुं वनं

प्रति प्रस्थितः। अथ तेन वने महान् अंजन-पर्वत-शिखराकारः शूकरः दृष्टः।

तं दृष्ट्वा कर्णान्ताकृष्ट-तीक्ष्णबाणेन समाहतः। तेनापि कोपाविष्टेन चेतसा

बालेन्दुद्युतिना दंष्ट्राग्रेण पाटित-उदरःपुलिन्दःगतासुःभूतले अपत्।

अथ लुब्धकं व्यापाद्य शूकरः अपि शर-प्रहार-वेदनया

पञ्चत्वं गतः। एतस्मिन् अन्तरे कश्चिद् आसन्नमृत्युः शृगालः इतस्ततः

निराहारतया पीडितः परिभ्रमन् तं प्रदेशम् आगच्छत्। यावद् वराह-पुलिन्दौ

द्वौ अपि पश्यति तावत् प्रहृष्टो व्यचिन्तयत् "भोः! मानुकूलो मे विधिः।

तेन एतत् अपि अचिन्तितं भोजनम् उपस्थितम्। तद्

अहं तथा भक्षयामि यथा बहूनि अहानि मे प्राणयात्रा भवति। तत् तावद् एवं

स्नायु-पाशं धनुष्कोटिगतं भक्षयामि।"इत्येवं मनसा निश्चित्य चाप-घटित-

कोटिम् मुखमध्ये प्रक्षिप्य स्नायुं भक्षितुं प्रवृत्तः। ततः च त्रुटिते पाशे तालु-

देशं विदार्य चाप-कोटिः मस्तक-मध्येन निष्क्रान्ता।सःअपि तद्-वेदनया

तत्क्षणात् मृतः।निष्क्रान्ता। सः अपि तद्-वेदनया तत्क्षणात् मृतः।

Lesson 3

काकोलूकीय तन्त्रम्
कथा ५
ब्राह्मण-सर्प-कथा

कस्मिंश्चित् अधिष्ठाने हरिदत्तःनाम ब्राह्मणःवसति स्म।तस्य च कृषि

कुर्वतःसदैव निष्फलःकालो अतिवर्तते।अथ एकस्मिन् दिवसे स ब्राह्मण उष्ण-

काल-अवसाने धर्मार्तः स्वक्षेत्र-मध्ये वृक्षस्य छायायां प्रसुप्तः।

अनतिदूरे वल्मीक-उपरि प्रसारितं बृहत्-फटा-युक्तं भीषणं भुजङ्गमं दृष्ट्वा

अचिन्तयत् "नूनम् एषा क्षेत्रदेवता मया कदाचिद् अपि न पूजिता । तेन

इदं मे कृषिकर्म विफली भवति। तद् अस्या अहं पूजाम् अद्य करिष्यामि"

इति अवधार्य्य कुतोऽपि क्षीरं याचित्वा शरावे निक्षिप्य वल्मीक-अन्तिकम्

उपगत्य अवदत् "भोः क्षेत्रपाल! मया एतावन्तं कालं न ज्ञातं

यत् त्वम् अत्र वससि। तेन पूजा न कृता। तत् साम्प्रतं क्षमस्व ।" एवम्

उक्त्वा दुग्धं न निवेद्य गृह-अभिमुखं प्रायात्।

अथ प्रातः यावद् आगत्य पश्यति तावत् दीनारम् एकं शरावे दृष्टवान् ।

एवं च प्रतिदिनम् एकाकी समागत्य तस्मै क्षीरं ददाति एकैकं च दीनारं

गृह्णाति। अथ एकस्मिन् दिवसे वल्मीके क्षीर-नयनाय पुत्रं आदिश्य

ब्राह्मणः ग्रामान्तरम् अगच्छत्।

पुत्रः अपि क्षीरं तत्र नीत्वा संस्थाप्य च पुनः गृहं समायातः। दिनान्तरे तत्र गत्वा दीनारम् एकं दृष्ट्वा गृहीत्वा च चिन्तितवान् "नूनं सौवर्ण-दीनार-पूर्णः अयं वल्मीकः। तत् एनं हत्वा सर्वम् एकवारं ग्रहिष्यामि।"

इति एवं संप्रधार्य अन्यस्मिन् दिवसे क्षीरं ददता ब्राह्मण-पुत्रेण सर्पः दण्डेन शिरसि ताडितः। ततः कथमपि दैव-वशात् अमुक्त-जीवित एव रोषात् तीव्र-विष-दंशनैः तथा अदशत् यथा सद्यः पञ्चत्वम् उपागत । स्वजनैः च नातिदूरे क्षेत्रस्य काष्ठ-सञ्चयैः तस्य दाहसंस्कारः कृतः।

Lesson 4

लब्धप्रणाश-तन्त्रम्
कथा १
वानर-मकर-कथा

कस्मिंश्चित् समुद्र-तीरे महान् जम्बुपादपःसदाफलः आसीत्।तत्र रक्तमुखः नाम वानरः प्रतिवसति स्म। तत्र तस्य तरोः अधः कदाचित् करालमुखः नाम मकरः समुद्रः निष्क्रम्य तीर-उपान्ते आगच्छत्। ततः च रक्तमुखेन स प्रोक्तः "भोः! भवान ममभ्यागतः अतिथिः। तद् भक्षयतु मया दत्तानि अमृत-तुल्यानि जम्बु-फलानि अयच्छत्। उक्त्वा तस्मै जम्बु अयच्छत्। भक्षयित्वा गोष्ठी-सु स्व अगच्छत्। नित्यम् एव तौ वानर-मकरौ जम्बु-छायायां स्थितौ विविध-शास्त्र-गोष्ठ्या कालं नयन्तौ सुखेन तिष्ठतः। सः अपि मकरः अभिक्षित-शेषाणि जम्बु-फलानि गृहं गत्वा स्व-पत्न्यै प्रयच्छति स्म।

अथ अन्यतमे दिवसे तया स पृष्टः "नाथ! कुतः एवं विधानि अमृतफलानि प्राप्नोषि?" स अवदत् "भद्रे! मम अस्ति परम-सुहृद् रक्तमुखःनाम वानरः। स प्रीतिपूर्वकम् इमानि प्रयच्छति।" अथ तया अभिहितम् "यःसदैव अमृतप्रायाणि ईदृशानि फलानि भक्षयति तस्य हृदयम् अमृतमयं भविष्यति। तत् यदि मया भार्यया ते प्रयोजनम् ततः तस्य हृदयं मह्यम् आनीय प्रयच्छ येन तद्

भक्षयित्वा जरा-मरण-रहिता त्वया सह भोजनं खादामि।"

मकर:अवदत् "भद्रे! मा मा एवं वद। यतः स प्रतिपन्नः अस्माकम् भ्राता।

अपरं च फल-दाता। ततो व्यापादयितुं न शक्यते। तत् त्यज एनं मिथ्या

आग्रहम्।"मकरी अवदत् "यदि तस्य हृदयं न भक्षयामि तत् आमरणम्

अनशनं करिष्यामि ।"

" तत् किं करोमि ?" इति विचिन्त्य मकरः वानरपार्श्वम् अगच्छत् च "तव

भ्रातृजाया अद्य माम् अकथयत् यत् त्वं मम देवरं गृहीत्वा प्रत्युपकारार्थं

गृहम् आनय नो चेत् त्वया सह मे पर-लोके दर्शनम्। तद् आगच्छ मे

गृहम्।" वानर अवदत् "भो मित्र! युक्तम् अभिहितं मद्-भ्रातृपत्न्या । परं

वयम् वनचराः युष्मदीयं च जलान्ते गृहम्।

तत् कथं शक्यते तत्र गन्तुम्। तस्मात् त्वम् एव मे भ्रातृपत्नीम् अत्र

आनय येन प्रणम्य तस्याः आशीर्वादं गृह्णामि।" मकर अवदत् "भो मित्र!

अस्ति समुद्रान्तरे सुरम्ये पुलिन-प्रदेशे अस्मद्-गृहम्। तत् मम पृष्ठम् आरुह्य

सुखेन आगच्छ त्वम्।"

तथा अनुष्ठिते अगाधे जलधौ शीघ्रेण गच्छन्तं मकरं आलोक्य

वानरःसभयम् अवदत् "भ्रातः! शनैःशनैःगम्यताम्।जल-कल्लोलैःप्लाव्यते मे

शरीरम्।" मकर अवदत् "मित्र त्वं मया वधाय समानीतो भार्या-वाक्येन

विश्वास्य । तस्याः तव मधुरं हृदयम् आस्वादयितुम् इच्छा संजाता ।

समर्पताम् अभीष्ट-देवता ।"

प्रत्युत्पन्न-मतिः वानर अवदत् "भद्रे! यदि एवं तत् किं त्वया मां तत्र एव

न अभिहितम्? अहं स्वहृदयं सदैव जम्बुकोटरे सुगुप्तं स्थापयामि। सम्प्रति

शून्य-हृदयः अहम्। " मकर अवदत् " अहं त्वां सम्प्रति एव जम्बु-पादपं

प्रापयामि।" वानरः अपि तीरं प्राप्य झटिति जम्बुपादपम् आरुह्य अचिन्तयत्"

अहो! लब्धाः तावत् प्राणाः।"

Lesson 5

अपरीक्षित काकरम् तन्त्रम्
कथा २

ब्राह्मणी-नकुल-कथा

कस्मिंश्चित् ग्रामे देवशर्मा नाम ब्राह्मणः प्रतिवसति स्म। तस्य भार्या प्रसूता सुतम् अजनयत्। तस्मिन् एव दिने नकुलं प्रसूय मृता। अथ सा सुत-वत्सला दारकवत् तं नकुलम् अपि अपालयत् परं तस्य विश्वसिति स्म। "यत् कदाचित् एष स्व-जाति-दोष-वशात् अस्य दारकस्य विरुद्धम् आचरणं कर्तुं शक्नोति" इति।

एकदा सा शय्यायां पुत्रं शाययित्वा जल-कुम्भम् आदाय पतिम् अवदत् " ब्राह्मणः जलार्थम् अहं तडागे यास्यामि त्वया पुत्रः अयं नकुलात् रक्षणीयः। " अथ तस्याम् गतायां पृष्ठे ब्राह्मणः अपि शून्यं गृहं मुक्त्वा भिक्षार्थं क्वचित् निर्गतः। अत्रान्तरे दैववशात् कृष्णसर्पः निष्क्रान्तः।नकुलः अपि स्वभाव-वैरिणं मत्वा भ्रातुःरक्षणार्थं सर्पेण सह युद्ध्वा सर्पं खण्डशः कृतवान्। ततः रुधिरेण आप्लावित-वदनःसानन्दः स्व-व्यापारं प्रकाशनार्थं मातुःसम्मुखे गतः। माता अपि तं रुधिर-क्लिन्न-मुखम् अवलोक्य अचिन्तयत्

"नूनम् अनेन दुरात्मना दारकःभक्षितः "इति निश्चित्य कोपात् तस्य उपरि तं जल-कुम्भम् अक्षिपत् ।

एवं सा नकुलं हत्वा यावत् प्रलपन्ती गृहे आगच्छत् तावत् तथा सुतः तत्रैव सुप्तःप्राप्तः। समीपे कृष्ण-सर्पं खण्डशः कृतम् अवलोक्य पुत्र-वध-शोकेन आत्म-शिरःवक्षःस्थलं च ताडितुम् आरब्धा।

अत्रान्तरे ब्राह्मणः भिक्षां गृहीत्वा समायातःयावत् पश्यति तावत् पुत्र-शोक-दुःखिता ब्राह्मणी अप्रलपत्"भो भो लोभात्मन्! लोभ-अभिभूतेन त्वया न कृतं मद्-वचः।तद् अनुभव साम्प्रतं पुत्र-मृत्यु-दुःख-वृक्ष-फलम्।"

१. माहेश्वर सूत्र (Māhēśvara Sūtra)

अइउण् ।।१।। (Aiuṇ)

ऋलृक् ।।२।। (Ṛlṛk)

एओङ् ।।३।। (Ēōṅ)

ऐऔच् ।।४।। (Aiauc)

हयवरट् ।।५।। (Hayavaraṭ)

लण् ।।६।। (Laṇ)

ञमङणनम् ।।७।। (Ñamaṅaṇanam)

झभञ् ।।८।। (Jhabhañ)

घढधष् ।।९।। (Ghaḍhadhaṣ)

जबगडदश् ।।१०।। (Ghaḍhadhaṣ)

खफछठथचटतव् ।।११।। (Khaphachaṭhathacaṭatav)

कपय् ।।१२।। (Kapay)

शषसर् ।।१३।। (Śaṣasar)

हल् ।।१४।। (Hal)

२. उच्चारण सूत्र (Uccāraṇa Sūtra)

१. अकुहविसर्जनीयानां कण्ठः। (Akuhavisarjanīyānāṃ Kaṇṭhaḥ)

२. इचुयशानां तालु। (Icuyaśānāṃ Tālu)

३. ऋटुरषाणां मूर्धा। (Ṛṭuraṣāṇāṃ Mūrdhā)

४. लृतुलसानां दन्ताः। (Lṛtulasānāṃ Dantāḥ)

५. उपूपध्मानीयानामोष्ठौ।(Upūpadhmānīyānāmōṣṭhau)

६. ञमङणनानां नासिका च। (Ñamaṅaṇanānāṃ Nāsikā Ca)

७. एदैतोः कण्ठतालु। (Ēdaitōḥ Kaṇṭhatālu)

८. ओदौतोः कण्ठोष्ठम्। (Ōdautōḥ Kaṇṭhōṣṭham)

4. Other information

Equality and inclusion

We have taken great care in the preparation of this syllabus and assessment materials to avoid bias of any kind. To comply with the UK Equality Act (2010), we have designed this qualification with the aim of avoiding direct and indirect discrimination.

The standard assessment arrangements may present unnecessary barriers for candidates with disabilities or learning difficulties. Arrangements can be put in place for these candidates to enable them to access the assessments and receive recognition of their attainment. Access arrangements will not be agreed if they give candidates an unfair advantage over others or if they compromise the standards being assessed.

Candidates who are unable to access the assessment of any component may be eligible to receive an award based on the parts of the assessment they have taken.

Information on access arrangements is in the *Cambridge Handbook* at
www.cambridgeinternational.org/eoguide

Language

This syllabus and the associated assessment materials are available in English only.

Exam administration

To keep our exams secure, we produce question papers for different areas of the world, known as 'administrative zones'. We allocate all Cambridge schools to one administrative zone determined by their location. Each zone has a specific timetable. Some of our syllabuses offer candidates different assessment options. An entry option code is used to identify the components the candidate will take relevant to the administrative zone and the available assessment options.

Retakes

Candidates can retake the whole qualification as many times as they want to. This is a linear qualification so candidates cannot re-sit individual components.

Grading and reporting

Cambridge O Level results are shown by one of the grades A*, A, B, C, D or E, indicating the standard achieved, A* being the highest and E the lowest. 'Ungraded' indicates that the candidate's performance fell short of the standard required for grade E. 'Ungraded' will be reported on the statement of results but not on the certificate. The letters Q (pending), X (no result) and Y (to be issued) may also appear on the statement of results but not on the certificate.

How students and teachers can use the grades

Assessment at Cambridge O Level has two purposes:

- to measure learning and achievement

  The assessment:

  – confirms achievement and performance in relation to the knowledge, understanding and skills specified in the syllabus, to the levels described in the grade descriptions.

- to show likely future success

  The outcomes:

  – help predict which students are well prepared for a particular course or career and/or which students are more likely to be successful

  – help students choose the most suitable course or career.

Cambridge Assessment International Education
The Triangle Building, Shaftesbury Road, Cambridge, CB2 8EA, United Kingdom
Tel: +44 (0)1223 553554 Fax: +44 (0)1223 553558
Email: info@cambridgeinternational.org   www.cambridgeinternational.org

Copyright © UCLES September 2019